

Høringsinnspill til “Forslag til forskrifter om folkeavstemninger i de områdene som tidligere utgjorde Søgne og Songdalen kommuner”

Næringsforeningen i Kristiansandsregionen ønsker med dette å uttrykke stor skepsis til løpet for avstemning som midlertidig forskrift for folkeavstemningen i tidligere Søgne og Songdalen legger opp til. Vi ber om mer tålmodighet og gode svar på hva alle usikkerhetsmomentene som forslag til metode og aldersgrense, vil medføre.

Næringsforeningen representerer 1200 virksomheter i Kristiansandsregionen, hvorav cirka 100 holder til i gamle Søgne og Songdalen.

Informert beslutning?

Departementet legger selv an tonen med en viktig forutsetning for folkeavstemningen: «Det legges også vekt på at velgerne må informeres om konsekvensen av ulike resultater av folkeavstemningen» (side 3). Og: «Velgerne skal ha rimelige muligheter til å danne seg sine egne oppfatninger basert på nøytral informasjon om saken det skal stemmes over» (side 4).

Avstemningen kommer rett over nyttår. Med et slikt hastverk har vi problemer med å se at dette er mulig å få til.

Husk at det i denne sammenheng – gitt svak oppslutning om slike avstemninger – er et poeng i seg selv å mobilisere folk til å stemme, slik at avstemningen får troverdighet. Gitt at det skal holdes avstemning på ny måte – digitalt – trengs det ekstra tid.

Debatten som foregår er til dels tøff, med mange påstander om vesentlige spørsmål knyttet opprettelsen av nye kommuner, herunder hvilke økonomiske forutsetninger opprettelsen av nye Søgne og Songdalen kommuner vil skjer under. Bare i vår egen medlemsmasse i Søgne og Songdalen, opplever vi stor usikkerhet knyttet dette.

Kommunalministeren selv mener man får 8 uker til valgkamp. Det er kort tid. Husk at det her er pressgrupper som skal arbeide for en sak, ikke etablerte partiorganisasjoner der både arbeidsmetodikk og finansering er på plass. Noe annet er at påstanden på 8 uker indirekte sier at departementet ikke har tenkt å lytte til noen av innspillene som gis, gitt at tiden mellom høringsfrist og avstemning er 1 måned. En slik tilnærming er lite kompatibel med et ønske om å fremme demokrati.

Alder

Vi spør oss hvorfor man legger opp til å involvere 16/17-åringer, hvis ikke det er et ønske om å endre aldersgrensen for valg ellers. Ettersom avstemningen skal foregå i januar, vil det i praksis bety at størstedelen av bygdene 15-åringer vil ha stemmerett. Hvis man virkelig ønsker at 16-åringer skal stemme, er det et ekstra argument for å kjøre avstemningen senere, og ikke før. De må få anledning til å sette seg inn i en sak de ikke kunne forvente at de skulle få si sin mening om. Så lenge man ikke kan forvente dette, gitt Norges politikk om 18-årsgrense, så er det heller ikke rimelig å forvente at innbyggere mellom 15 og 18 år har fulgt like godt med i debatten.

Vi registrerer også at regjeringen selv er bekymret for synkende forståelse av demokratiet hos norsk ungdom. Det fremkommer i en sak på regjeringens nettsider, publisert samme dag som denne forskriften ble sendt på høring.

Det har per nå ikke vært gitt en saklig begrunnelse på hvorfor man i denne saken åpner for å senke aldersgrensen for å stemme. Hvorfor ta inn én ny stemmegruppe, men ikke ta med resten av kommunen som også vil bli preget av en splittelse? Tenker regjeringen samme aldersgrense ved første kommunevalg i nye Søgne og Songdalen etter en eventuell oppsplitting?

Skal regjeringen i en slik sak kunne velge ut ifra hvem de mener det egner seg best å få med? I november 2023 var det [sak i NRK](#) om en meningsmåling som viste at flertallet i Søgne og Songdalen ønsker å beholde storkommunen, samtidig var det flest unge som ønsket en splittelse. Det kan virke som om regjeringens egeninteresse er å splitte kommunen da det er brukt mye ressurser og har blitt en viktig kampsak, spesielt for Senterpartiet. Skal dette kunne legge føringer for hvem som får stemmerett i en slik sak? Spesielt når det angår en aldersgruppe som kan være lett mottakelig for påvirkning fra andre.

En annen grunn kan være at det virker faglig interessant å teste ut en slik avstemning. Da må vi minne om at det er fremtiden til Agders regionhovedstad vi snakker om, en region som står i stor industriell omstilling. Det er en dårlig anledning til å begynne med statsvitenskapelige seminarer.

Anonymt?

Spørsmålet er også hvor troverdig en slik undersøkelse vil være. Hvis målet er å avgjøre saken en gang for alle, så vil ikke det skje i praksis der man innfører en digital modell som medborgerne ikke har erfaring med.

[Valgforsker Johannes Bergh](#) har problematisert at man på ingen måter kan sikre seg mot at velgeren er under påvirkning av andre så lenge stemmen avgis digitalt (og da ofte i eget hjem). I hvilken grad unge eller sårbare velgere vil våge å stå for sitt syn når valget ikke er hemmelig, er ekstra problematisk. I verst

fall, kan velgere føle seg tvunget til å stemme på noe de ikke står inne for selv. Bergh konstaterer også at man med denne metoden ikke lenger har hemmelig valg.

Departementet bemerker selv at man ikke vil klare å oppfylle alle kravene i veilederen fra Veneziakommisjonen (side 4). Siden veilederen tar utgangspunkt i at det er en kommune som selv vedtar og gjennomfører folkeavstemningen, og legger til grunn at det skjer ved bruk av papirstemmesedler, er ikke alle rådene mulig å oppfylle i en lokal folkeavstemning som gjennomføres av staten, ved bruk av digital løsning kombinert med brevstemming.

Departementet sår dermed tvil om troverdigheten til avstemningen. Det er en lite egnet fremgangsmåte hvis målet er å roe «gemyttene».

Man legger også opp til ny praksis ved norske valg når de skriver (side 5): “Velgeren vil selv være ansvarlig for å stemme usett for å ivareta hemmelig valg, uavhengig av om velgeren stemmer elektronisk eller per brev”. Samtidig sier forslaget til forskrift (side 7): “§ 5 Hemmelig stemming. Velgeren skal stemme usett av andre”. Etter tidligere forsøksordning med digitalt valg svarte en fjerdedel av de som stemte digitalt, at det hadde vært andre til stede i rommet samtidig ([NOU 2020: 6](#), s. 55). Det legges nå opp til en valgløsning som kan bryte med Norges praksis om hemmelig valg.

Hvilken konsekvens har det hvis man i ettertid får mange rapporter om brudd på regelen? Det er intet som forhindrer aktivister å ta med et nettbrett og banke på dørene for å få folk til å stemme. Skal mange brudd medføre at valget underkjennes? Kan folk få bøter, eksempelvis dersom det benyttes makt for å få stemmer?

Paragraf 7 (side 7) oppgir en tidsperiode for avstemningen. Gitt muligheten for at noen føler seg tvunget til å stemme mot sin vilje eller stemmer uten å være usett av andre, vil systemet åpne for at man gjør om stemmen sin innen fristen?

Hvem skal høres?

Vi er sterkt uenige i at det bare er innbyggerne i de gamle kommunene som skal høres. Det er ikke vanskelig å forstå hvorfor departementet foreslår dette, men “problemet” sett med departementets øyne, er at kommunen allerede er sammenslått. I Kristiansands tilfelle gjelder dette blant annet at den mister tilskudd fra staten hvis innbyggertallet går vesentlig ned. En oppsplitting har altså direkte innvirkning på livet til medborgere i hele kommunen. Også dette gjør at prosessen som foreslås vil bli omdiskutert i lang tid etterpå.

Snu heller i tide og legg denne saken død. Vi ser at den opprinnelige prosessen med å slå sammen kommunene hadde sine svakheter, men det skjedde intet ulovlig: Folkeavstemninger er rådgivende, og et flertall i Stortinget ønsket noe annet. Det har Stortinget sin fulle rett til å bestemme, og det er intet udemokratisk i saken.

Hva gjør man hvis det blir lav oppslutning? Hvis en oppsplitting får marginalt flertall? Et av regjeringens støttepartier – SV – har sendt ulike signaler om hva de gjør. Velgerne går altså til de digitale stemmeurnene med usikkerhet om hva stemmen betyr. Det motiverer neppe til stor oppslutning.

For ytterligere informasjon, kontakt næringspolitisk leder, Roar Vigeland Osmundsen, 412 44 323, roar@nikr.no

Kristiansand 12. desember 2023

Trond M. Backer
Adm dir

Postboks 269
4663 Kristiansand
Dronningensgate 2A
4610 Kristiansand
Tel +47 99 23 80 00
post@nikr.no